

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Симеон Владимиров Тасев, преподавател в Центъра за юридически науки при Бургаския свободен университет, член на научното жури съгласно Заповед № РД 38-255/06.07.2020 г. на ректора на Софийския университет

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 3.6. „Право” (Гражданско и семейно право)” за нуждите на Юридическия факултет при Софийския университет „Св. Климент Охридски”, публикуван в ДВ, бр. 57 от 2020 г.

1. Кратка информация за кандидата в конкурса

В конкурса участва един кандидат – гл. ас. д-р Венцислав Людмилов Петров.

Венцислав Петров завършва специалност „Право” в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски” през 2009 г. През 2011 г. завършва в същия факултет специалност „Международни отношения”.

От 2011 г. до 2015 г. Венцислав Петров заема академичната длъжност „асистент” към Катедра „Гражданскоправни науки” при ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски”, а от 2015 г. – академичната длъжност „главен асистент”. Преподава по учебните дисциплини „Гражданско право – обща част”, „Семейно и наследствено право” и „Облигационно право”.

От 2016 г. Венцислав Петров заема академичната длъжност „асистент” в Катедра „Частноправни науки” при ЮФ на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, а от 2017 г. – академичната длъжност „главен асистент”. Изнася лекционния курс по учебната дисциплина „Семейно и наследствено право”, както и упражнения по „Вещно право”.

През 2015 г. кандидатът придобива ОНС „доктор” по 3.6. Право (Гражданско и семейно право) с дисертационен труд на тема „Отмяна на отказа от наследство от кредиторите на наследника”.

От 2011 г. е вписан като адвокат към Софийската адвокатска колегия. Лектор е към Центъра за обучение на адвокати „Кръстю Цончев”. Член е на Съюза на учените в България.

Член е на Факултетния съвет на Юридическия факултет и на Общото събрание на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Секретар по научните прояви на ЮФ.

След придобиване на академичната длъжност „главен асистент” Венцислав Петров е участвал с доклади в 21 научни конференции. Автор е на 2 монографии и 32 научни статии.

2. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност.

От гореизложеното е видно, че кандидатът е заемал академичните длъжности „асистент“ и „главен асистент“ в период от над 9 (девет) години, т.е. значително по-голям от изискуемия законов минимум. Представена е справка за аудиторната му заетост през последните три учебни години, от която е видно, че същата е над определения норматив.

Кандидатът е придобил научна степен „доктор“ по 3.6. Право (Гражданско и семейно право).

За участие в конкурса кандидатът е представил 1 (една) монография и 14 (четирнадесет) статии, от които 13 (тринадесет) на български език и 1 (една) на английски език. В приложена таблица са посочени 14 цитирания на кандидата от други автори. Представените публикации и цитирания покриват минималните изисквания за заемане на длъжността. Общо са представени трудове и цитирания, равностойни на 475 наукометрични точки (50 т. в показател А; 100 т. в показател В, 215 т. в показател Г, 110 т. в показател Д). Следователно, кандидатът надхвърля минималните национални изисквания за научната област, както и изискванията на СУ „Св. Климент Охридски“.

Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните трудове.

Следователно, кандидатът не само изпълнява, но и надхвърля формалните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

3. Представени за участие в конкурса публикации

За участие в конкурса кандидатът е представил една монография и четирнадесет статии в специализирани юридически списания и сборници с научни трудове.

Като хабилитационен труд е представена монографията **„Наследяване на задължения и отговорност за завети“**. С.: Сиела, 2020, 460 с.

Тя е структурирана в увод, четири глави и заключение. В глава първа е анализирано историческото развитие на наследяването на дълг, изяснен е фактическият му състав, направен е сравнителноправен анализ и е извършена съпоставка с други способности за придобиване на задължение. В глава втора е разгледан въпросът кои задължения са наследими и кои - не. Изведени са белезите, които следва да притежава едно задължение, за да преминава към други лица след смъртта на носителя му. Разгледани са някои по-специфични хипотези на наследяване на задължения. Глава трета – „Субекти, върху които преминава задължението след смъртта на носителя му“ - е посветена на лицата, които отговарят за дълговете на наследодателя и основаниято, на което носят тази отговорност. Анализиран е статусът както на наследниците (по закон, по завещание, по договор за наследяване), така и на държавата в хипотезата на чл. 11 ЗН. Разгледан е въпросът дали частните правоприменници по повод на смърт – заветниците и общината в хипотезата на чл. 11 ЗН – придобиват задълженията на починалия. Глава четвърта е озаглавена „Последици от наследяването на задължения. Възникване на отговорност за заветите. Обем и реализация на отговорността за наследствените дългове и за заветите“. В нея са анализирани последиците на наследяването на задълженията – директното преминаване на дълга към наследниците; промяната в някои елементи на правоотношението и запазването на други и т.н. Изследвани са различните видове отговорност на наследниците към кредиторите и заветниците - разделна и солидарна; неограничена и ограничена. Разгледани са

различните основания за възникване на ограничена отговорност, както и същността на ограничаването при всяко от тях. Анализирани са и основанията за отпадане на ограничената отговорност. В отделен раздел е обърнато внимание и на спецификата при фактическия състав и реализирането на отговорността на наследниците към заветниците. Разгледана е действащата в България системата за удовлетворяване на кредиторите и заветниците, както и другите познати в сравнителен план системи. De lege ferenda е предложено въвеждането на централизирана система. В заключението са обобщени основните теоретични постановки, възприети в труда, както и достигнатите изводи. Систематизирани са по-важните предложения de lege ferenda, направени в изследването. Библиографията на изследването включва 313 заглавия – 264 на български език и 49 на чужди езици (английски, немски, френски, руски, сръбски, македонски).

Статията **„Съвременната концепция за наследяване на задължения и връзката ѝ с римската familia“ - Ius Romanum, 2017, No 1, с. 1-10**, изследва възникването на концепцията за наследимостта на задълженията на починало физическо лице. Потърсени са римскоправните корени на тази отговорност, аргументирана е връзката им с римската familia и се проследява проявлението ѝ в съвременното право.

В статията **„Възражения срещу съществуването на вземането в производството по чл. 135 ЗЗД в съдебната практика“ - Търговско и облигационно право, 2017, No 6, с. 32-39**, е разгледана противоречивата съдебна практика по въпроса дали в производството по иск по чл. 135 ЗЗД може да се разглеждат възражения на длъжника срещу съществуването на вземането на кредитора-ищец. Подкрепено е по-слабо застъпеното в практиката становище, че на длъжника следва да се признае тази възможност.

Статията **„Активната завещателна дееспособност според проекта за Закон за физическите лица и мерките за подкрепа“ - Съвременно право, 2017, No 3, с. 25-33**, изследва промените в уредбата на активната завещателна дееспособност, предвидени в проекта за Закон за физическите лица и мерките за подкрепа. Аргументирана е необходимостта от запазване на уредените в чл. 13 ЗН предпоставки за активна завещателна дееспособност.

Статията **„Промени в уредбата на условията за встъпване в брак според проекта за Закон за физическите лица и мерките за подкрепа“ - В: Приложение на конституционните принципи в публичното и частното право. Сборник с доклади от юбилейна международна научна конференция "25 години юридически факултет на ВТУ "Св. св. Кирил и Методий" и 25 години от приемане на Конституцията на Р България". Велико Търново: Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий", 2017, с. 412-421**, е фокусирана върху уредбата на брачните пречки в Законопроекта за физическите лица и мерките за подкрепа и по-конкретно върху предложението за отпадане на някои пречки за сключване на брак. Разкрити са проблемите и опасностите, до които би довело отпадането на посочените пречки. Анализирани са причините за тяхното уреждане. Направено е аргументирано предложение за запазване на споменатите пречки за сключване на брак.

Статията **„Още веднъж за ревандикационния иск от съсобственик срещу трето лице“ - De iure, 2018, No 2, с. 169-173**, изследва хипотезата, в която съсобственик предявява ревандикационен иск срещу трето лице (несобственик).

Изложени са двете застъпени в теорията и практиката виждания за обема на претенцията на ищеца. С нови аргументи е подкрепено становището, че съсобственикът може да ревандира цялата вещ, а не само притежаваната от него идеална част от вещта.

Статията **„Относно правната същност на иска по чл. 30 от Семейния кодекс“ - в: Научни трудове на Русенския университет "Ангел Кънчев" за 2017 г., том 56, серия 7, Правни науки, 2017, с. 36-39**, изследва същността на иска по чл. 30 СК за част от стойността на личното имущество на другия съпруг. Аргументирана е тезата, че искът винаги е осъдителен – както когато негов предмет са вещни права на другия съпруг, така и когато е предявен по отношения на вземания.

Статията **„Относно наследствената общност“ - Собственост и право, 2018, No 4, с. 43-50**, разглежда основно акциите като част от наследствената маса. Аргументирано е становището, че върху тях възниква наследствена общност, а не разделност, т.е. че няма как един от наследниците да придобие правата върху конкретни акции без наличие на транслативен акт от страна на останалите сънаследници. Направено е предложение de lege ferenda за уреждане на специално спорно производство за прекратяване на съпритежанието върху акции; подкрепено е становището за допускане на доброволна делба по отношение на акции.

В статията **„Необходимостта от формиране на маса, от която се възстановява запазена част от наследството. Тенденции в съдебната практика“ - Собственост и право, 2018, No 12, с. 46-51**, е изследван въпросът в кои хипотези при възстановяване на запазена част от наследство е необходимо да се формира имуществена маса по реда на чл. 31 от Закона за наследството. Аргументирано е виждането, че такава маса следва да се формира като числена стойност във всички хипотези на възстановяване на запазена част, с изключение на случаите, когато накръняването е извършено единствено чрез универсално завещателно разпореждане или единствено чрез дарение или завет, които изчерпват изцяло наследството.

В статията **„Местооткриване на наследството според българското право в контекста на правото на ЕС“ - в: Актуални проблеми на позитивното право в контекста на членството на Република България в Европейския съюз. Велико Търново: Фабер, 2018, с. 119-124**, е анализирано мястото на откриването на наследството според българското наследствено право и според Регламент 650/2012. Изследвано е употребяваното от Закона за наследството понятие „местожителство“ и е извършена съпоставка с използвания от регламента израз „обичайно местопребиваване“. На базата на това са направено предложение под „местожителство“ в теорията и практиката да се разбира „обичайно местопребиваване“, за да е налице синхрон с възприетия в Регламент 650/2012 подход.

Статията **„Joint and several liability and separate liability of the heirs for hereditary obligations – short comparative and historical overview” - in: Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. Volume 28, Number 4, 2018, p. 114-116**, разглежда двете възприети в сравнителен и исторически план разрешения по отношение на отговорността на наследниците за наследствените дългове – за солидарна и за разделна отговорност. Аргументирано е виждането, че разделната отговорност (с изключение на отговорността за неделими задължения) е по-подходящо разрешение, понеже защитава не само интереса на кредиторите на наследството, но и този на наследниците.

В статията „Съпоставка между наследяването и другите способности за смяна на длъжника“ – в: **Научни трудове на Русенския университет "Ангел Кънчев" за 2018 г., том 57, книга 7, 2018, с. 116-120**, са систематизирани приликите и разликите между наследяването на задължение и останалите способности за промяна на личността на длъжника – заместване в дълг, субективна пасивна новация, договор за прехвърляне на наследство.

В статията „**Правото на наследяване - римскоправни основи**“ - **Ius Romanum, 2019, извънреден брой Theo noster, Studia in memoriam Theodori Piperkovi, ISSN 2367-7007, с. 81-89**, са потърсени корените на правото на наследяване (разглеждано традиционно в теорията и практиката като възможността да се приеме или откаже наследството) в епохата на Древния Рим. За целта е направен обзор на придобиването на наследството в различните периоди от развитието на римското право. Разгледани са и разликите при придобиване от различните видове наследници – необходими (*heredes necessarii*) и външни (*heredes extranei*). Въз основа на това е направен извод по отношение на кои от наследниците е възниквало право на наследяване, сходно на съществуващото в днешното право. По този начин е изградена хипотеза за началния момент на възникване на правото на наследяване и за причините, довели до неговата поява.

В статията „**Относно същността на негативния иск като вид петиторен иск и необходимостта от вписването му**“ - в: **Годишник на Софийския университет "Св. Климент Охридски". Юридически факултет. Том 86. С.: Университетско издателство "Св. Климент Охридски", 2019, с. 257-267**, е изследвана правната същност на искът по чл. 109 от Закона за собствеността. Той е разгледан като част от системата на петиторните иски, която цели защита от различните възможни нарушения на правото на собственост. Изложено е виждането за необходимостта от еднакво третиране на ревандикационния и негативния иск поради множеството техни близки белези и поради сходната им правна същност. В тази връзка е формулиран извод, че установяването на принадлежността на правото на собственост или на ограничено вещно право се включва в предмета на делото по чл. 109 ЗС. Като логическа последица на това е направено предложение исковата молба с правно основание чл. 109 ЗС да полежи на вписване. Направен е критика на противоположното становище, застъпено в Тълкувателно решение 4/2015 ОСГК на ВКС.

В статията „**Задължението на наследника, приел наследството по опис, за даване на сметка**“ - в: **Научни трудове на Русенския университет "Ангел Кънчев" за 2019 г., том 58, книга 7.1, 2019, с. 114-117**, е изследвано задължението на наследника, приел наследството по опис, да даде сметка на кредиторите на наследодателя и заветниците. Разгледани са предпоставките за възникване на това задължение, съдържанието му, както и последиците при нарушаването му. Направени са предложения *de lege ferenda* за уреждане право на кредиторите и заветниците да искат по съдебен ред изискване на сметка от длъжника, както и за установяване на санкция при нарушаването на задължението - отпадане на ограничената отговорност на приелия по опис наследник.

Може да бъде направен извод, че научната продукция на кандидата по своя обем и съдържание напълно отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“.

4. Научни приноси

Основните научни приноси в представения хабилитационен труд – монографията „Наследяване на задължения и отговорност за завети“. С.: Сиела, 2020, 460 с. - са следните:

1. Трудът е първото в българската правна литература монографично изследване на отговорността на правоприемниците на починало физическо лице към неговите кредитори и заветниците. Изведени са общи правила, на които се подчинява тази отговорност.

2. Изяснена е правната същност на наследяването на задължения като един от способите за промяна на титуляря на задължението по едно правоотношение и са систематизирани разликите му с другите способности за промяна на пасивната страна в облигационната връзка.

3. Определен е фактическият състав на наследяването на дълг, като той е различен при всяка от двете системи на придобиване на наследство – системата на приемане и системата на отказа. Аргументирано е становището, че и при двете системи за придобиване на наследство наследникът придобива дълговете на починалия в момента на откриване на наследството.

4. Очертан е кръгът на лицата, които придобиват дълговете на починалия след смъртта му. Изложена и аргументирана е тезата, че това са единствено неговите наследници (по закон, по завещание или ако съответното законодателство го допуска - чрез договор за наследяване), както и държавата в хипотезата на чл. 11 ЗН. Защитено е виждането, че единствената хипотеза, в която заветниците придобиват наследствени дългове, е при завет на съвкупност (на търговско предприятие, на наследство). Обосновано е, че лице, на което е завещано право, обременено с ипотека или залог, не придобива задължение от наследствената маса. Като приносен момент може да се посочи и анализа на хипотезата на чл. 66, ал. 2 ЗН и направеният извод, че в тази хипотеза заветниците не придобиват наследствен дълг.

5. Приносен характер има и изводът, че наследственото правоотношение се погасява при приемането на наследството и следователно включените в наследството задължения не са елемент от неговото съдържание.

6. Систематизирани са хипотезите, при които е възможно след като наследникът придобие определена идеална част от всяко едно задължение в резултат на наследяването, тази идеална част впоследствие да се измени поради настъпването на допълнителен юридически факт.

7. Достигнато е до извода, че в резултат от наследяването на дълг за кредиторите на наследодателя възникват допълнителни обезпечения, каквито до момента те не са притежавали. Това са правото да се поиска отделяне на наследство по реда на чл. 67 ЗН, както и правата срещу заветниците по чл. 66, ал. 2 и чл. 68 ЗН.

8. Аргументирано е становището, че държавата отговаря ограничено само в хипотезата на чл. 11 ЗН, но не и в качеството на наследник по завещание.

9. Направен е изводът, че разпоредбата на чл. 61, ал. 2 ЗН в частта ѝ относно обществените организации е изгубила своето значение и че текстът следва да бъде отменен в тази му част.

10. Аргументирано е виждането, че общината не следва да отговаря ограничено за наследствени дългове в качеството на наследник по завещание и предложение за разпоредбата на чл. 34, ал. 3 ЗОС да бъде отменена.

11. Достигнато е до извод, че недееспособните и ограничено дееспособните могат да приемат наследството направо чрез конклюдентни действия, но независимо от това ще отговарят неограничено.

12. Изложени са нови аргументи в подкрепа на тезата (по-слабо затъпена в теорията и практиката), че при приемане по опис ограничаването на отговорността на наследника е по обекти, а не по стойност, т.е. че той отговаря само с наследственото имущество (а не с личното си имущество до размера на получените активи като стойност, както приема доминиращото виждане). Въпреки дискуссионния характер на тази теза, авторът е изложил убедителни аргументи в нейна защита.

13. Поддържа се тезата, че при отделяне на наследство по чл. 67 ЗН не е налице ограничаване на наследниковата отговорност. Изяснено е съотношението между приемането по опис и отделянето на наследството.

14. Приносен характер има и предложението *de lege ferenda* на модел за централизирана система на удовлетворяване на наследствените кредитори и заветниците в българското законодателство. Задълбочено е аргументирана необходимостта от въвеждане на такава система.

В представената монография са налице множество оригинални научни приноси. Такъв характер и представените статии.

5. Критични бележки и препоръки.

Към научната работа на кандидата могат да бъдат направени и някои бележки и препоръки.

Несъразмерно голям обем има четвърта глава от монографията (240 страници) спрямо първите три глави (180 страници). Би могло да се обособи нова пета глава – „Отговорност за завети“, в която да се включи материята от сегашния раздел 4.2.4. Това изменение може да се препоръча на кандидата при евентуално второ издание на монографията.

По мое мнение направеното от автора предложение *de lege ferenda* за отпадане на възможността за приемане на наследството с конклюдентни действия (с. 424 и с. 433) е неприемливо. Този способ за приемане е традиционен за българското наследствено право и съществува утвърдена съдебна практика (напр. ППВС 4/1964).

Би могло да се обсъди дали общината в хипотезата на чл. 11 ЗН също не носи отговорност за наследствените дългове (с. 182), като се има предвид, че общината придобива значителни имуществени права, в много случаи повече от държавата.

6. Заключение.

Представените от кандидата монографичен труд и четиринадесет статии са с висока научна и научно-приложна стойност. Тези техни достойнства, както и преподавателската и административната дейност на кандидата ми дават основание да приема, че той отговаря на всички изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, установени в чл. 24 ЗРАСБ, чл. 53 ППЗРАСБ и чл. 105 от Правилника за

условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

В заключение убедено гласувам положително за това гл. ас. д-р Венцислав Людмилов Петров да бъде избран на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. „Право“ (Гражданско и семейно право) в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

07.10.2020 г.

Изготвил:.....
(проф. д-р Симеон Тасев)

